

Gespreksnotitie rondetafelgesprek thuisonderwijs

Ervaringsdeskundige: Ehlana van Roijen

Tijdens mijn gehele opvoeding binnen de sekte van mijn vader heb ik thuisonderwijs gekregen. Als kind was ik me bewust van het feit dat mijn opvoeding anders was dan die van andere kinderen. Tegelijkertijd wist ik niet beter en kon ik mij niets anders voorstellen dan de realiteit waarin ik leefde. Later heb ik daar in mijn volwassen leven, op verschillende en misschien wel op alle manieren, de consequenties van ondervonden. De geloofsovertuiging van mijn vader maakte thuisonderwijs mogelijk en daarmee ontstonden op veel vlakken in mijn opvoeding isolatie en tekortkomingen.

Het knelpunt dat ik zie bij het mogelijk maken van thuisonderwijs is dit: ik geloof en hoop echt dat ouders hetgeen doen wat zij het beste achten voor hun kind. Maar wie heeft er zicht op of dit ook werkelijk zo is? En of dat wat ouders het beste vinden, ook werkelijk het beste is voor het kind?

Wat ik zelf ben tegengekomen

Ik heb tijdens mijn jaren van thuisonderwijs mezelf veel, tot bijna alles, moeten aanleren. De minimale ondersteuning die er was, was niet op niveau aangepast. Dit heeft ervoor gezorgd dat ik als tiener en volwassene veel onzekerheid en angst rondom studeren en het volgen van opleidingen heb ontwikkeld, om nog niet te beginnen over de angst die mij is ingebed over de maatschappij en de buitenwereld. Gelukkig heb ik mijn angst voor studeren onder ogen durven komen en deze deels overwonnen. Mijn angst voor wiskunde en rekenen is, na traumabehandelingen en het behalen van een diploma, helaas nog altijd intact. Hoewel ik diploma's heb behaald, blijft er iets knagen: ik heb geen idee wat mijn werkelijke niveau is. Om te bereiken wat ik wil, moet ik een lange reis afleggen: toelatingstoetsen, beginnen bij het mbo en daarna door naar het hbo. Als ik door middel van toetsing eerder had geweten wat mijn niveau en mogelijkheden waren, had ik dan misschien naar de universiteit gekund? In plaats daarvan moet ik nu uitzoeken wat mijn niveau is en wat ik uiteindelijk aankan. Ik ben daarmee jarenlang bezig om iets te achterhalen wat tijdens mijn jeugd al zichtbaar had kunnen worden. Dat gaat niet alleen over diploma's, werk en mezelf kunnen onderhouden. Het gaat ook over onzekerheid over wat je kunt en waar je thuishoort. Ieder kind verdient het om van jongs af aan te leren wat zijn/haar mogelijkheden en talenten zijn en zou er niet pas als volwassene achter moeten komen wat het gemist heeft.

Ook op andere gebieden heb ik de gevolgen van mijn opvoeding ervaren. Mijn sociale kring en mijn voorbeelden waren beperkt. Iedereen die ik kende volgde het gedachtegoed van mijn vader. Daarmee was ook mijn lichamelijke welzijn niet beschermd. Ik heb chronisch letsel en pijn overgehouden aan mijn opvoeding. Er was niemand die vanuit een ander perspectief naar mijn situatie keek en ingreep. Toen ik volwassen werd en de maatschappij instapte, werd ik enorm geconfronteerd met andere manieren van denken en ideeën over de wereld. Ik heb een groot deel van mijn opvoeding, overtuigingen en mijn beeld van de werkelijkheid opnieuw moeten uitvinden.

Belang van onafhankelijke toetsing en toezicht

Mijn kernpunt in dit gesprek is dat er in Nederland onafhankelijk getoetst moet worden. Niet alleen of een kind tot leren komt, maar ook of het meekomt, op niveau loopt en voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelt. Ik geloof echt dat er ouders zijn die veel tijd en aandacht besteden aan het bijbrengen van lesstof. Maar goede bedoelingen zijn geen garantie dat een kind ook krijgt wat het nodig heeft. Onafhankelijke toetsing en toezicht kunnen laten zien of een kind zich goed ontwikkelt en waar het eventueel extra ondersteuning nodig heeft. Wat mij betreft is toetsing geen controle van ouders, maar een manier om het kind te beschermen. Ik vind zelf dat een geloofsovertuiging

geen reden zou moeten zijn om thuisonderwijs mogelijk te maken. Als die mogelijkheid wel blijft bestaan, moeten daar wat mij betreft duidelijke voorwaarden, toetsing en toezicht aan verbonden zijn. Wanneer een kind structureel onder het gewenste niveau zit of niet krijgt wat het nodig heeft, moet daar iets mee gebeuren: extra begeleiding of scholing en, wanneer dat onvoldoende werkt, onderwijs buiten de thuissituatie.

Wat een kind niet kent, kan het ook niet kiezen

Ik heb als volwassene ook kinderen en gezinnen leren kennen die een vorm van *unschooling* toepasten. Daarbij wordt een vast curriculum of vaste leerdoelen grotendeels losgelaten en bepaalt het kind vanuit eigen interesses wat het leert. Ik volg de gedachte hierachter: kinderen zijn nieuwsgierig en kunnen vanuit hun eigen interesses veel leren. Maar een kind kan alleen interesse ontwikkelen in iets waarvan het weet dat het bestaat. Op dit moment houdt de Onderwijsinspectie geen toezicht op thuisonderwijs en zijn er geen wettelijke eisen aan het onderwijs dat kinderen binnen deze vorm krijgen. Daardoor kan een kind kennis of talenten missen zonder ooit te weten dat het die mist. Dat kan gebeuren wanneer een ouder zelf de lesstof aanbiedt, maar ook wanneer een kind vooral vanuit eigen interesses leert. Je kunt niet ontdekken dat je goed bent in wiskunde, geschiedenis, een taal of techniek als niemand je ermee in aanraking brengt. Het pijnlijke daarvan is dat je er pas op volwassen leeftijd achterkomt dat een bepaald onderwerp of vakgebied je interesseert, maar je de basiskennis en vaardigheden mist om daar iets mee te kunnen.

Onderwijs moet daarom niet alleen de interesses van een kind volgen, maar ook de blik van een kind verbreden en voorbereiden op de wereld waarin het uiteindelijk zelfstandig moet functioneren. Elk kind wordt uiteindelijk een volwassen mens van wie wordt verwacht deel te nemen aan de maatschappij, te werken en zichzelf te kunnen onderhouden. Dat is al moeilijk genoeg. Laten we de weg daar naartoe niet nog ingewikkelder maken.

Een ouder, hoe betrokken en toegewijd ook, kan naar mijn idee niet de diversiteit en rijkdom bieden die een schoolomgeving biedt. Een kind ontmoet daar leeftijdsgenoten, verschillende docenten, persoonlijkheden en manieren van denken. De ene manier van lesgeven kan totaal niet werken, terwijl een andere docent ineens dat lichtje kan laten aangaan. Je krijgt verschillende voorbeelden en perspectieven mee en ontdekt daardoor steeds meer wat bij je past, wat je zelf belangrijk vindt en waar je voor staat. Dat is naar mijn idee een belangrijk onderdeel van onderwijs. Je ontwikkelt niet alleen kennis, maar ook je eigen identiteit.

Thuisonderwijs betekent dat een kind voor een groot deel van zijn ontwikkeling afhankelijk is van de mensen die het onderwijs geven, vaak de ouders. Zeker wanneer thuisonderwijs onderdeel is van een sterke geloofsovertuiging, kan de leefwereld van een kind beperkt en geïsoleerd worden. Voor mij moet toezicht daarom niet alleen kijken of er onderwijs wordt gegeven, maar vooral naar het kind: hoe ontwikkelt het zich, wat leert het en krijgt het voldoende mee om later zelfstandig zijn plek in de maatschappij te kunnen vinden?

Om die reden vind ik het verdedigbaar om thuisonderwijs op basis van een geloofsovertuiging niet langer mogelijk te maken. Als die mogelijkheid wel blijft bestaan moet er onafhankelijk naar het kind en zijn ontwikkeling worden gekeken. Ik vind dat de vrijheid van ouders gepaard moet gaan met verantwoordelijkheid tegenover het kind. Goede bedoelingen zijn niet genoeg. Een kind kan niet zelf beoordelen of het krijgt wat het nodig heeft en is afhankelijk van de volwassenen om zich heen. Het belang van het kind moet daarom vooropstaan wanneer wordt bepaald hoe en onder welke voorwaarden thuisonderwijs mogelijk is.